

Szczepan T. Praśkiewicz OCD

 <https://orcid.org/0000-0003-4103-0735>
praskiewiczocd@causesanti.va

Teresianum. Papieski Wydział Teologiczny w Rzymie

„Eminens doctrina” jako zasadniczy wymóg Stolicy Apostolskiej przy nadawaniu tytułu Doktora Kościoła w odniesieniu do św. Faustyny Kowalskiej

 <https://doi.org/10.15633/ps.29307>

Szczepan T. Praśkiewicz OCD — dr hab. nauk teologicznych, autor wielu publikacji z duchowości i hagiografii, w latach 2005–2020 doradca Referatu Spraw Kanonizacyjnych w Krakowskiej Kurii Metropolitalnej, redaktor serii wydawniczej „Świętość Kanonizowana” (ukazało się 15 tomów, wyd. Karmelitów Bosych, Kraków); od 2020 roku relator Dykasterii Spraw Kanonizacyjnych. W 2022 roku założył serię wydawniczą „Życie i Świętość” (wyd. Karmelitów Bosych, Kraków).

Article history • Received: 28 Jan 2025 • Accepted: 3 Mar 2025 • Published: 17 Sep 2025

ISSN 1428-5673 (print) • **ISSN** 2391-6575 (online) • Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Abstrakt

„*Eminens doctrina*” jako zasadniczy wymóg Stolicy Apostolskiej przy nadawaniu tytułu Doktora Kościoła w odniesieniu do św. Faustyny Kowalskiej

W artykule została przywołana refleksja eklezjalna na temat tytułu Doktora Kościoła w okresie posoborowym, która wprowadziła nowe ukierunkowania, uwzględniła w dopuszczaniu do niego także kobiety, a ponadto położyła nacisk na wymóg wzniosłej i oddziałującej na życie Kościoła doktryny, widzianej niekoniecznie jako owoc dogłębnego wykształcenia kandydatów, lecz raczej jako wyraz charyzmatu wiedzy wlanej, zdobytej na modlitwie i w doświadczeniach mistycznych. Autor przypomina, że w osądzie tej doktryny nowa procedura nie pozostaje wyłącznie w kompetencji Dykasterii Spraw Kanonizacyjnych, ale wymaga również oceny Dykasterii Nauki Wiary. Nakreśliwszy kryteria „doniosłości” doktryny, która tkwi w prawowierności kandydatów, to jest zgodności ich nauczania z oficjalną wykładnią „*depositum fidei*” oraz recepcji tegoż nauczania w całym Kościele i jego zbawczego wpływu na jego życie, artykuł podejmuje próbę ukazania, że kryteria te spełnia nauczanie św. Faustyny Kowalskiej. Wskazuje się, że powinno się to przejawiać także w fakcie powoływania się na dane nauczanie przez Urząd Nauczycielski oraz w jego zgłębianiu przez teologów. Autor dokumentuje, jak orędzie św. Faustyny dociera do wierzących na całym świecie i jest zgłębiane przez teologów. Zwraca uwagę, że treści jej „Dzienniczka”, który jest uznawany za „*locus theologicus*”, są cytowane w dokumentach papieskich (np. „*Gaudete et exsultate*”, „*Dilexit nos*”). W konkluzji podkreślono, że „*insignis vitae sanctitatis*” św. Faustyny i jej zdobyta na kolanach „*eminens doctrina*” stawiają ją bardzo wysoko wśród kandydatów do tytułu „*Doctor Ecclesiae*”.

Słowa kluczowe: świętość życia, prawowierność, wpływ powszechny, Boże miłosierdzie, aktualność

Abstract

“*Eminens doctrina*” as a fundamental requirement of the Holy See in awarding the title of Doctor of the Church in relation to St. Faustina Kowalska

After recalling the ecclesial reflection on the title of Doctor of the Church in the post-conciliar period, which introduced new directions, as it also took into account the admission of women to this category, and furthermore placed emphasis on the requirement of a lofty doctrine that has an impact on the life of the Church, seen not necessarily as the fruit of the candidates’ in-depth education, but rather as their charism of infused knowledge, acquired in prayer and mystical experiences, the article recalls that in the evaluation of this doctrine, the new procedure does not remain solely within the competence of the Dicastery for the Causes of Saints, but requires

the assessment of the Dicastery for the Doctrine of the Faith. Having outlined the criteria for the “significance” of the doctrine inherent in the candidates’ orthodoxy (i.e. the conformity of their teaching with the official interpretation of the “depositum fidei”), and the reception of this teaching throughout the Church and its salvific influence on its life, which should also be manifested in the fact that it is referred to by the Magisterium and explored by theologians, the article attempts to show that these criteria are met by the teaching of St. Faustina Kowalska. It documents how the message of St. Faustina reaches believers all over the world, is explored by theologians, and is cited by papal documents (e.g. “Gaudete et exsultate”, “Dilexit nos”), such that the contents of her “Diary” are considered a “locus theologicus”. The author concludes that St. Faustina’s “insignis vitae sanctitas” and her “eminens doctrina” — theology acquired on her knees in prayer — place her very high among the candidates for the title of “Doctor Ecclesiae”.

Keywords: holiness of life, orthodoxy, universal influence, Divine mercy, timeliness

W 1970 roku Paweł VI ogłosił Doktorami Kościoła dwie wybitne święte: Teresę od Jezusa (27 września) i Katarzynę ze Sieny (4 października). Było to wydarzenie bezprecedensowe, ponieważ żadna kobieta nie otrzymała wcześniej w Kościele tej godności. Obchody srebrnego jubileuszu nadania tytułu Doktora Kościoła obydwu Świętym, które celebrowano uroczystie w 1995 roku, stały się okazją do zastanowienia się nad wymową tego zaszczytnego tytułu w Kościele i nad jego „przyszłością”. Pytano nawet, czy nie zostały nadane przez św. Pawła VI jako ostatnie w Kościele. Żaden święty nie został bowiem potem (do 1997 r.) wyróżniony tytułem Doktora Kościoła, mimo że przedstawiano Stolicy Apostolskiej wielu kandydatów¹.

1. Posoborowa recepcja tytułu Doktora Kościoła

Byłoby błędem mniemać, że zagadnienie tytułu Doktora Kościoła przestało cieszyć się zainteresowaniem. Przeciwnie, poddano je szczególnej analizie dykasterii Stolicy Apostolskiej i konstytucja apostolska *Pastor bonus* z 1988 roku, poprzez którą św. Jan Paweł II dokonał reformy Kurii

¹ Zob. D. Ols, *Presentation du Rapporteur*, w: *Congregatio de Causis Sanctorum, Urbis et Orbis. Concessionis tituli Doctoris Ecclesiae universalis S. Teresiae a Iesu Infante...*, Ca-bellione 1997, s. VII.

Rzymskiej, wprowadziła pewne „novum” do dotychczasowej praktyki. Wcześniej – łącznie z przewodem doktorskim Teresy od Jezusa i Katarzyny ze Sieny – nadawanie zaszczytnego tytułu Doktora Kościoła należało do kompetencji Świętej Kongregacji Obrzędów (*Sacra Rituum Congregatio*), przekształconej po Soborze Watykańskim II w Kongregację Spraw Kanonizacyjnych (*Congregatio pro Causis Sanctorum*). Po reformie – jak czytamy w 73 artykule konstytucji *Pastor bonus* – Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych zachowuje kompetencje w osądzaniu wymogów do tego tytułu, ale po uprzednim otrzymaniu votum Kongregacji Nauki Wiary w odniesieniu do „*eminentem doctrinam quod attinent*”².

Oczywiście wprowadzenie tego wiążącego zapisu do konstytucji apostołskiej *Pastor bonus* poprzedzone było dogłębną refleksją międzydykasterialną i teologiczną. Informował o tym watykański dziennik „*L'Osservatore Romano*” już w 1981 roku³, a Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych, po szczegółowej analizie zagadnienia, wydała specjalną instrukcję *De notis necessario inveniedis in Sanctis Scriptoribus ecclesiasticis ut titulo Doctoris decorari possint*, będącą owocem plenarnej kongregacji kardynałów w tej sprawie⁴. Refleksję nad tytułem Doktora Kościoła podjęli też teolodzy⁵. W końcu sam Ojciec Święty Jan Paweł II 10 grudnia 1996 roku zatwierdził stosowne *Norme di procedura e criteri dottrinali*, przygotowane przez Kongregację Nauki Wiary⁶.

Niejako podsumowując ówczesną refleksję o tytule Doktora Kościoła i jego aktualności (do 1997 roku) Giandomenico Mucci przedstawił ją na łamach włoskiego, prestiżowego czasopiśma jezuickiego „*La Civiltà*

2 *Constitutio apostolica „Pastor Bonus” de Romanae Curiae nova ordinatione*, „*Acta Apostolicae Sedis*” 80 (1988), s. 879.

3 *Criteri per dichiarare „uno” Dottore della Chiesa*, „*L'Osservatore Romano*” 11.06.1981, s. 7.

4 *Congregazione Plenaria dei Cardinali* (31 marzo – 1 aprile 1981) „*in qua agendum erit de notis necessario inveniedis in Sanctis Scriptoribus ecclesiasticis ut titulo Doctoris decorari possint*”, w: L. Porsi, *Leggi della Chiesa su beatificazione e canonizzazione dall'anno 999 all'anno 2000*, n. 255, Roma 2006, s. 434–437 (Sussidi per lo studio delle Cause dei Santi, 9).

5 Zobacz syntezę: U. Betti, *A proposito del conferimento del titolo di Dottore della Chiesa*, „*Antonianum*” 63 (1988), s. 278–291; J. Castellano Cervera, „*Eminens doctrina*”. Un requisito necesario para ser doctor de la Iglesia, „*Teresianum*” 46 (1995), s. 3–21.

6 *Congregazione per la Dottrina della Fede*, *Norme di procedura e criteri dottrinali per il giudizio circa l'„eminens doctrina” dei Santi proposti come „Dottori della Chiesa”*, Città del Vaticano 1996.

Cattolica”⁷. W artykule omówił nie tylko historię i wymowę tegoż tytułu, ale także przywołał imiona Doktorów Kościoła i dokonał ich klasyfikacji – na Doktorów Kościoła epoki patrystycznej i późniejszych, i na tych, których celebrować się obowiązkowo w liturgii i na tych, którzy w kalendarzu liturgicznym mają wspomnienie tylko „ad libitum”; na tych, którzy byli biskupami (jeden nawet papieżem – św. Leon Wielki), i tych którzy przyjęli święcenia kapłańskie (jeden św. Efrek – był diakonem), oraz tych, którzy byli zakonnikami⁸. W końcu Mucci wskazał imiennie osiemnaścioro świętych jako kandydatów do ewentualnego przyznania im w Kościele szacownego tytułu Doktorów Kościoła. Profetycznie znaleźli się w tym wykazie oboje święci z tym tytułem za pontyfikatu Benedykta XVI, Jan z Avila⁹ i Hildegarda z Bingen¹⁰ (07.10.2012), jak i Grzegorz z Nareku, święty Kościoła ormiańskiego, zaliczony w poczet doktorów Kościoła przez papieża Franciszka 12 kwietnia 2015 roku¹¹. Pozostali kandydaci, wskazani prawie 30 lat temu przez Mucci’ego, to: Bernardyn ze Sieny (włoski franciszkanin, zm. 1444), Jan Bosko (założyciel salezjanów, zm. 1888 w Turynie), Cyryl i Metody (apostołowie Słowian w IX w.), Wawrzyniec Giustiniani (patriarcha Wenecji, zm. 1456), Antoni z Florencji (arcybiskup Florencji, zm. 1459), Tomasz z Villanuevy

7 G. Mucci, *La concessione di titolo di dottore della Chiesa*, „La Civiltà Cattolica” (1997) nr 3540, s. 567–574.

8 Przynależność Doktorów Kościoła do zakonów jest następująca: czterech mnichów wschodnich – Bazyli Wielki, Efrek Syryjczyk, Jan Chryzostom, Jan Damasceński; trzech benedyktynów i jedna benedyktynka – Anzelm z Canterbury, Beda Czcigodny, Grzegorz Wielki, Hildegarda z Bingen; jeden kameduła – Piotr Damiani; jeden cysters – Bernard z Clairvaux; jeden karmelita bosy – Jan od Krzyża; dwie karmelitanki bose – Teresa od Jezusa, Teresa od Dzieciątka Jezus; dwóch dominikanów – Albert Wielki, Tomasz z Akwinu; jedna dominikanka z trzeciego zakonu – Katarzyna Sienieńska; dwóch franciszkanów – Antoni Padewski, Bonawentura; jeden kapucyn – Wawrzyniec z Brindisi; dwóch jezuitów – Piotr Kanizjusz, Robert Bellarmin; jeden redemptorysta – Alfons de Liguori. Pozostali byli przebiterami diecezjalnymi lub biskupami. Najstarszy Doktor Kościoła to św. Jan Damasceński – żył 100 lat, a najmłodszy – św. Teresa od Dzieciątka Jezus (24 lata).

9 L. Fiejdasz-Buczek, *Święty Jan z Ávila – Doktor Kościoła*, w: *Doktorzy Kościoła*, red. S. T. Prażkiewicz, Kraków 2015, s. 73–87.

10 L. Fiejdasz-Buczek, *Kanonizacja równoznaczna Hildegardy z Bingen i nadanie tytułu Doktora Kościoła*, w: *Doktorzy Kościoła*, red. S. T. Prażkiewicz, Kraków 2015, s. 89–106.

11 Św. Grzegorz z Nareku Doktorem Kościoła, <https://liturgia.wiara.pl/doc/2430768.Sw-Grzegorz-z-Nareku-Doktorem-Kosciola> (27.01.2025).

(arcybiskup Walencji, zm. 1555), Ignacy z Loyoli (założyciel Towarzystwa Jezusowego, zm. 1556), Wincenty a Paulo (założyciel szarytek i lazarystów, zm. 1660), Ludwik Maria Grignon de Montfort (francuski duchowny i pisarz religijny, zm. 1716). A nadto kobiety: Weronika Giuliani (klaryska kapucynka z Perugii, zm. 1727), Gertruda z Helfty (benedyktynka z Saksonii, zm. 1302), Brygida Szwedzka (współpatronka Europy, zm. 1373), Małgorzata Maria Alacoque (francuska wizytka, apostołka Najświętszego Serca Jezusowego, zm. 1690), Juliana z Norwich (angielska pustelnica i mistyczka, zm. 1416).

Zatem wśród nich znajduje się osiemnaścioro świętych (12 mężczyzn i 6 kobiet), z których troje zostało już Doktorami Kościoła. Pozostali czekają nadal. Ponadto w ostatnich latach wypłynęli nowi kandydaci do najwyższego tytułu w Kościele: św. Ireneusz z Lyonu (ogłoszony drugim Doktorem Kościoła za pontyfikatu papieża Franciszka, 21 stycznia 2022 roku), a także oboje apostołowie Bożego Miłosierdzia – św. Faustyna Kowalska i św. Jan Paweł II¹² oraz św. Edyta Stein – Teresa Benedykta od Krzyża¹³.

Kandydatury św. Ireneusza z Lyonu i św. Edyty Stein, którzy byli męczennikami, stały się bodźcem do dogłębnej refleksji międzykasterialnej, czy tytuł Doktora Kościoła może być przyznawany męczennikom. Wnioski z tego namysłu nie wykluczają takiej możliwości, „jednak uważa się, że w takim przypadku należy postępować z najwyższą ostrożnością”¹⁴.

Niezależnie od wcześniejszych rozważań, pierwszym tytułem Doktora Kościoła, który został przyznany zgodnie z nowymi wytycznymi

¹² O kandydaturze obojga apostołów Bożego Miłosierdzia traktowano obszernie między innymi podczas VIII Kursu postulatorów i ich współpracowników w sprawach kanonizacyjnych w Krakowie 4 listopada 2014 roku na temat Doktorów Kościoła. Zagadnieniu poświęcono wielogłos moderowany przez Szczepana T. Prażkiewicza OCD, z udziałem François Léthela OCD, Marii Elżbiety Siepak ZMBM, Adama Dalacha. Zob. Doktorzy Kościoła, red. S. T. Prażkiewicz, Kraków 2015, s. 106–130.

¹³ Zob. Materiały z Sesji Naukowo-Pastoralnej Święta Edyta Stein Doktorem Kościoła?, red. W. Tochmański, Kraków 2003; J. Guerrero van der Meijden, *Symbol tragedii: kryteria orzekania „eminens doctrina” w procedurach nadawania tytułu doktora Kościoła a dośrodek Edyty Stein*, w: *Dialog o człowieku w drodze do prawdy: Jan Paweł II – Edyta Stein – Roman Ingarden*, red. B. Dembińska, Wrocław 2020, s. 85–108.

¹⁴ *Urbis et Orbis. Positio super dubio: an Sanctis Martyribus titulus Doctoris Ecclesiae Universalis concedi possit*, Roma 2008, s. 169.

Stolicy Apostolskiej, była godność św. Teresy od Dzieciątka Jezus. Aktu nadania św. karmelitanice bosej z Lisieux tego tytułu, w obecności urny z jej relikwiami, dokonał św. Jan Paweł II podczas Eucharystii sprawowanej na Placu św. Piotra w Watykanie, 19 października 1997 roku¹⁵. Fakt ten, który sam papież nazwał w swej homilii „czymś niezwykłym”¹⁶, ożywił jeszcze bardziej zainteresowanie tytułem Doktora Kościoła, czego dowodem było między innymi monumentalne dzieło Jeana Huscenota *Les Docteurs de l'Eglise*, przetłumaczone na wiele języków, włącznie z polskim¹⁷, a w naszym kraju studia ks. Ryszarda Gronia¹⁸. Odpowiadając na pytanie, kim są dzisiaj Doktorzy Kościoła, francuski benedyktyn Pierre Petit, mówiąc o nich jako o radości i duszy Kościoła, stwierdził, że są to przede wszystkim „świadkowie wiary, nauczyciele inkulturacji, wierni tradycji i równocześnie nowatorscy, obdarzeni twórczą wyobraźnią”¹⁹.

2. Tradycyjne kryteria przyznawania tytułu Doktora Kościoła

W przedsoborowej praktyce Kościoła kryterium ogłoszenia kogoś Doktorem Kościoła stanowiły trzy elementy zdefiniowane przez

¹⁵ „Eminentem doctrinam” św. Teresy od Dzieciątka Jezus, dzięki której została ona zaliczona w poczet Doktorów Kościoła, przedstawia syntetycznie m.in.: S. T. Praškiewicz, „Eminens doctrina” św. Teresy od Dzieciątka Jezus – Doktora Kościoła, „Karmel” (1997) nr 4, s. 57–66; S. T. Praškiewicz, *Teologia św. Teresy z Lisieux – Mądrość Miłości*, „KAI-Biuletyn” (1997) nr 39, s. 30–31.

¹⁶ Zob. „L'Osservatore Romano” wersja polska 12 (1997), s. 37 § 3.

¹⁷ J. Huscenot, *Les Docteurs de l'Eglise*, Médiaspaul 1997 – wersja polska: J. Huscenot, *Doktorzy Kościoła*, Częstochowa 2002.

¹⁸ R. Groń, *Fenomen doktora Kościoła w historycznym rozwoju*, w: *Duchowość na progu trzeciego tysiąclecia*, red. M. Chmielewski, Lublin 1999, s. 210–226; S. T. Praškiewicz, *Doktor Kościoła*, w: *Leksykon duchowości katolickiej*, Lublin–Kraków 2002, s. 197–199.

¹⁹ J. Huscenot, *Doktorzy Kościoła*, s. 5–8. Zauważmy nadto, że jeden z autorów, pisząc o Doktorach Kościoła, już w tytule swego studium nazwał ich tymi, którzy kształtowali chrześcijaństwo: B. McGinn, *The Doctor of the Church: Thirty-three men and women who shaped christianity*, New York 1999. Wersja polska: *Doktorzy Kościoła. Trzydzieści trzy osoby, które kształtowały chrześcijaństwo*, Kraków 2012. Z kolei Carlo Petrusanti, także w tytule swej książki, nazywa Doktorów Kościoła kobietami i mężczyznami będącymi ekspertami Boga: C. Petrusanti, *Dottori della Chiesa. Donne e uomini esperti di Dio*, Torino, Cantalupa 2023.

Benedykta XIV: „Mianowicie wzniosła doktryna, wyjątkowa świętość życia oraz uroczysta deklaracja Papieża lub prawnie zwołanego Soboru Powszechnego”²⁰. Kryteria te, czyli „doniosła doktryna, wzorowa świętość życia i ogłoszenie przez papieża lub sobór powszechny legalnie zwołany”, ograniczają się zasadniczo do jednego, to jest do owej „eminens doctrina”²¹, jako że świętość życia jest wymaganiem praktycznie wstępnym i oczywistym, a sam akt proklamacji jest elementem formalnym. Jakże były więc kryteria przy określaniu „doniosłości doktryny”? Podaje nam je ten sam Benedykt XIV, i są nimi przede wszystkim: „odniesienie do prawdy objawionej, aby móc zwyciężać ciemności błędu (*errorum tenebrae profligare*), rozjaśniać niezrozumiałe treści (*obscura dilucidare*), rozwiewać wątpliwości (*dubia declarare*) i odkrywać tajemnice Pisma Świętego (*Scripturarum enigmata reserare*)”²². Nadto w dekreście Świętej Kongregacji Obrzędów z 11 marca 1870 roku, ogłaszającym Doktorem Kościoła św. Alfonsa de Liguori, uwypuklono uznanie dobroczynnego wpływu jego nauki „dla dobra Kościoła” i jej aktualność w wybranych dziedzinach życia, takich jak „w zwalczaniu nowych błędów, lub w wyjaśnianiu Świętych Pism, lub w zgłębianiu depozytu wiary, lub w prostowaniu obyczajów” (*Ecclesiae praeclarae inservierunt*,

²⁰ „Eminens scilicet doctrina, insignis vitae sanctitas et praeterea Summi Pontificis aut Concilii Generalis legitime congregati declaratio” (*De servorum Dei beatificatione et beatorum canonizatione*, IV, 3, nr 13, Città del Vaticano 2022, s. 246, tłum. własne).

²¹ Tłumaczenie wyrażenia „eminens doctrina” na język polski jest zawarte w: Jan Paweł II, List apostolski *Divini amoris scientia*. Wydany z okazji ogłoszenia św. Teresy od Dzieciątka Jezus i Najświętszego Oblicza Doktorem Kościoła Powszechnego, „L'Osservatore Romano” 12 (1977), s. 32, § 7. Wcześniej, w zapowiedzi ogłoszenia św. Teresy od Dzieciątka Jezus Doktorem Kościoła, uczynioną przez Jana Pawła II podczas Światowego Dnia Młodzieży w Paryżu, mówiło się o „wzniosłej doktrynie” (zob. „L'Osservatore Romano” 10 (1997), s. 32). W polskiej terminologii teologicznej używa się także innych określeń, jak: „wybitna wiedza” (W. Danielski, *Doktor Kościoła*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 4, Lublin 1983, s. 34–36), „wybitne osiągnięcia naukowe” (K. Rahner, H. Vorgrimler, *Mały słownik teologiczny*, Warszawa 1987, s. 87), „znakomite i prawomysłne nauczanie” (G. O’Collins, E. G. Farugia, *Zwięzły słownik teologiczny*, Kraków 1993, s. 63); „wzniosła (wybitna) doktryna” (R. Groń, *Doktor Kościoła*, s. 198); „wybitna nauka, wybitna doktryna” (W. Bar, *Doktor Kościoła*, w: *Leksykon prawa kanonicznego*, red. M. Sitarz, Lublin 2019, s. 569–573).

²² Benedykt XIV, *De servorum Dei beatificatione et beatorum canonizatione*, IV, 3, nr 14, s. 248, tłum. własne.

sive in confutandis invalescentibus erroribus, sive in illustrandis Sacris Litteris, sive in explorando revelationis deposito, sive in dirigendis moribus)²³.

3. Wkład nauki soborowej

Przełomem w ogłaszaniu Doktorów Kościoła – pisze słusznie ks. Ryszard Groń – był Sobór Watykański II, który powrócił do źródeł biblijno-patrystycznych, próbując odczytać ducha pierwotnego chrześcijaństwa i wszczepić go w nową sytuację współczesnego człowieka. Pod wpływem Vaticanum II odżyła nauka o strukturze charyzmatycznej Kościoła, toteż zaczęto doceniać duchową wartość chrześcijaństwa, świadectwo życia mistyków w rozumieniu depozytu Objawienia oraz ich wpływ na duchowość i propagowanie świętości, stanowiącej główne posłannictwo Kościoła. Zatem charyzmat wiedzy wlanej przez Ducha Świętego, świadectwo życia i wpływ danej osoby na świętość Ludu Bożego, stanowią trzy dodatkowe kryteria soborowe, brane dziś pod uwagę przy ogłaszaniu Doktorów Kościoła. Podkreśla się przy tym bardziej aktualny, powszechny i dobroczynny wpływ duchowy (recepcję) doktryny Doktora Kościoła na życie konkretnego człowieka w Kościele, a nawet poza nim, oparty wyraźnie na prawdzie objawionej²⁴.

Syntetycznie możemy stwierdzić, że soborowa wizja posłannictwa Kościoła wniosła dwie istotne nowości w rozumienie instytucji Doktorów Kościoła: uwzględniła – po pierwsze – kobiety w wyborze do tej godności (dotychczas pomijane) i podkreśliła – po drugie – duchowy, a także mistyczny aspekt tej godności, będący skutkiem działania Ducha Świętego, który „wieje kędy chce” (J 3, 8); innymi słowy – uwypukliła charyzmat wiedzy wlanej, nie patrząc (co było tak ważne w ukierunkowaniu tradycyjnym) na wszechstronne wykształcenie teologiczne, ale na ukazanie owocu współpracy z łaską, dającą w rezultacie nadprzyrodzone poznanie przez miłość, którego tak bardzo potrzebuje Lud Boży. Najlepszym tego potwierdzeniem są wszystkie trzy pierwsze posoborowe

²³ Urbis et Orbis. Concessionis tituli doctoris s. Alphonsi Mariae de Ligorio, Fundatoris Congregationis SS. Redemptoris, „Acta Apostolicae Sedis” 6 (1870–1871), s. 317.

²⁴ R. Groń, Doktor Kościoła, w: *Leksykon duchowości katolickiej*, Lublin–Kraków 2002, s. 197–199.

przykłady nadania tytułu Doktora Kościoła, które dotyczą: tercjarki dominikańskiej – Katarzyny ze Sieny i dwóch Teres – karmelitanek bosych. Żadna z nich nie miała studiów uniwersyteckich, a jedna (Katarzyna) była praktycznie analfaberką. Zdobyły jednak prawdziwą mądrość, przewyższającą „wszelką wiedzę” (Ef 3, 19), współpracując z łaską, która obficie została im udzielona i nigdy w nich daremną nie pozostawiała (por. 1 Kor 15, 10). „Taką jest bowiem teologia Świętych – pisze François-Marie Léthel, precyzując – to znaczy Kościoła jako Ludu Świętego. Nie jest ona nigdy zdobyczą człowieka, ale zawsze darem Boga, darem Ducha Świętego, który został dany w pełni Kościołowi w dniu Pięćdziesiątnicy. Człowiek nie zawłaszcza sobie tej teologii, ale otrzymuje ją zawsze na modlitwie, «na kolanach»”²⁵.

4. Warunek „doniosłej doktryny” a tytuł Doktora Kościoła dziś

Uwieńczeniem długoletniej refleksji nad wymową tytułu Doktora Kościoła i wymogów, jakie winny być brane pod uwagę przy jego nadawaniu, jest zatem – jak omawialiśmy – przeniesienie odpowiedzialności za przeprowadzanie osądu nad kandydatami do tego tytułu z samej Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych również na Kongregację Nauki Wiary. Decyzja o przyznaniu tego tytułu, jakkolwiek w ostateczności należy do papieża, staje się wcześniej propozycją międzydykasterialną. Z kolei zasadniczym wymogiem przy nadawaniu tego tytułu jest „eminens doctrina” kandydata, a analiza tejże doktryny leży przede wszystkim w kompetencji Kongregacji Nauki Wiary.

Zechciejmy omówić bliżej, na czym polega w dzisiejszym rozumieniu owa „doniosłość” nauki czy doktryny, jakiej wymaga się od kandydatów do nadania im godności Doktorów Kościoła²⁶. Otóż „doniosłość” ich nauki tkwi przede wszystkim w ich prawowierności, czyli w głębokiej znajomości prawd zawartych w Bożym Objawieniu i przekazywaniu

²⁵ F. M. Léthel, *Connaître l'amour du Christ qui surpasse toute connaissance*, Venasque 1989, s. 4, tłum. własne.

²⁶ Zob. paragraf Kryteria „wybitnej” doktryny z artykułu: J. Castellano Cervera, *Doktorat św. Teresy z Lisieux*, w: *Święta Teresa z Lisieux słowem Boga dla świata*, red. J. W. Gogola, Kraków 1998, s. 251–253.

ich w Kościele; innymi słowy w zgodności ich nauczania z oficjalną wykładnią „depositum fidei” dokonywaną przez Urząd Nauczycielski Kościoła. Chodzi tu o prawdy dotyczące objawienia się Boga, Jego przymiotów i Jego zbawczej woli zbawienia świata. Dzięki znajomości tych prawd „przez Chrystusa, Słowo Wcielone, ludzie – jak czytamy w *Dei Verbum* – mają dostęp do Ojca w Duchu Świętym i stają się uczestnikami boskiej natury. [...] Bóg niewidzialny w nadmiarze swej miłości zwraca się do ludzi jak do przyjaciół i obcuje z nimi, aby ich zaprosić do wspólnoty z sobą i przyjąć ich do niej”²⁷.

Nadto tym donioślejsza jest ta doktryna, im bardziej zdolna jest ona docierać do całej wspólnoty eklezjalnej i świata, wywierając swój zbawczy wpływ. Chodzi więc o powszechną znajomość nauki danego Świętego w całym Kościele i jej zbawczy wpływ na jego życie – na uświęcenie Ludu Bożego. Doktryna ta winna przenikać do życia Kościoła, będąc także cytowaną przez Magisterium Ecclesiae, oraz powinna wzbudzać zainteresowanie teologów.

Kolejną cechą doniosłości doktryny wymaganej od kandydatów do tytułu Doktora Kościoła – oprócz prawowierności i powszechnej znajomości ich nauki – jest jej ustawiczna aktualność, wychodząca poza kryteria i problemy czasu i miejsca, a także środowiska, w których powstała, i powodująca zdolność jej oddziaływania na ludzi wszystkich czasów, ułatwiając Kościołowi zabieranie głosu i dawanie wskazówek, aby mógł on „ujawniać Boży zamysł odnośnie do pełnego powołania człowieka [...] w ogromnym splocie problemów, domagających się nowych analiz i nowych syntez”²⁸. Miarą „doniosłości” doktryny kandydatów do doktoratu jest zatem – mówiąc jeszcze inaczej – jej pozytywny i twórczy wkład w życie Ludu Bożego i uświęcenie chrześcijan dziś i jutro, kiedy to Kościół stara się, „aby w miarę możliwości dostosować Ewangelię czy to do zdolności zrozumienia przez ogół, czy też do wymagań mędrców”²⁹.

I w końcu „eminens doctrina” kandydatów do otrzymania tytułu Doktorów Kościoła winna wносить pewne „novum” do nauki chrześcijańskiej, powinna – innymi słowy – zwracać uwagę na którąś z tajemnic naszej

27 Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym *Dei Verbum*, 2.

28 Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska *Gaudium et spes*, 5, 11.

29 Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska *Gaudium et spes*, 44.

wiary bądź nadprzyrodzonej rzeczywistości, w myśl soborowego przypomnienia, że dzięki działaniu Ducha Świętego, który

mieszka w Kościele, a także w sercach wiernych jak w świątyni, [...] prowadząc Kościoł do wszelkiej prawdy, [...] wzrasta zrozumienie tak rzeczy, jak słów przekazanych, już to dzięki kontemplacji oraz dociekaniu wiernych [...], już też dzięki głębokiemu, doświadczalnemu pojmowaniu spraw duchowych, już znowu dzięki nauczaniu tych, którzy [...] otrzymali niezawodny charyzmat prawdy³⁰.

Zacytujmy w tym kontekście, jak owo „novum” w przypadku św. Teresy od Dzieciątka Jezus określił w swej bulli Jan Paweł II:

Uważne studium pism Świętej oraz odzew, jaki znalazły one w Kościele, pozwalają wyodrębnić istotne elementy doniosłej doktryny, która stanowi najważniejsze uzasadnienie przyznania jej tytułu doktora Kościoła. [...] Można tam dostrzec szczególnie światło doktrynalne, które jakby za sprawą Ducha Świętego wyraża samą istotę orędzia objawienia i ujmuje ją w ramy oryginalnej i nowatorskiej wizji, składając się na niezwykle wartościowe nauczanie. [...] Teresa jest kobietą, która w Ewangelii potrafiła odnaleźć ukryte bogactwa, okazując przy tym typową dla geniuszu kobiecego konkretność oraz umiejętność odpowiedzenia na nie językiem życia i mądrości³¹.

W wygłoszonej homilii podczas Eucharystii z racji nadania Teresie tytułu Doktora Kościoła, papież dodał:

Ona nie tylko pojęła i opisała głęboką prawdę o Miłości jako centrum i sercu Kościoła, ale żyła nią intensywnie w ciągu swego krótkiego życia. Właśnie ta zbieżność doktryny i konkretnego doświadczenia, prawdy i życia, nauczania i praktyki jaśniej szczególnie wyrażnie w jej przesłaniu³².

Innymi słowy nowością teologii św. Teresy od Dzieciątka Jezus jest fakt, że nie jest ona teologią scholastyczną, usystematyzowaną,

³⁰ Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, 4 (por. 12).

³¹ Jan Paweł II, List apostolski *Divini amoris scientia*, 7–8, 11.

³² Jan Paweł II, Homilia wygłoszona w dniu ogłoszenia św. Teresy od Dzieciątka Jezus Doktorem Kościoła, „L'Osservatore Romano” wersja polska 12 (1997), s. 38 § 5.

przyswojoną sobie w czasie uniwersyteckich studiów i pogłębioną poprzez osobistą refleksję. Jej teologia, zgodnie z określeniem samej Świętej, jest przede wszystkim „mądrością Miłości”³³, która przewyższa „wszelką wiedzę” (Ef 3, 19); jest teologią zdobytą na kolanach, przed tabernakulum, w ustawicznym wsłuchiowaniu się w głos Mistrza przemawiającego poprzez karty Pisma Świętego, w modlitewnym wyciszeniu pozwalającym usłyszeć „szmer łagodnego powiewu” (1 Krl 19, 12) Ducha Świętego, w miłosnej kontemplacji Ojca³⁴.

5. Elementy „doniosłej doktryny” w orędziu św. Faustyny

To nie pierwszy raz podejmujemy tę tematykę, jakkolwiek po raz pierwszy czynimy to w sposób nie tylko popularny, ale także naukowy. Byliśmy bowiem wcześniej interpelowani w tej sprawie, dając stosowne odpowiedzi redaktorkom „Naszego Dziennika” (M. Pabis³⁵ i M. Bochenek³⁶) i „Dziennika Polskiego” (G. Starzak)³⁷. O możliwości przyznania św. Faustynie tytułu Doktora Kościoła traktowaliśmy również obszernie podczas wspomnianego już kursu dla postulatorów w Krakowie 4 listopada 2014 roku, w programie którego znalazł się wielogłos na ten temat z kompetentnym przedłożeniem Marii Elżbiety Siepak ZMBM³⁸.

Mówiąc wcześniej o wymogach stawianych kandydatom do tytułu Doktora Kościoła, przywołaliśmy ten podstawowy i tradycyjny, jakim jest „insignis vitae sanctitas” – wymóg, w odniesieniu do św. Faustyny, już spełniony, albowiem jej „vitae sanctitas” została potwierdzona przez jej beatyfikację i kanonizację.

33 Św. Teresa od Dzieciątka Jezus, Rękopis B, 1 r., w: Św. Teresa od Dzieciątka Jezus, *Pisma*. Autoryzowany przekład z francuskiego, t. 1, Kraków 1971, s. 246.

34 Sumarycznie procedurę zmierzającą do nadania świętemu tytułu Doktora Kościoła omawia i cechy doniosłej doktryny charakteryzuje: P. B. Wodrazka, *Das Verfahren zur Erhebung eines Heiligen zum Kirchenlehrer, Sankt Ottilien* 2015 (wersja włoska: *Eminente dottrina. La procedura per il conferimento del titolo di Dottore della Chiesa*, Verona 2019).

35 M. Pabis, *Św. Faustyna doktorem Kościoła?*, „Nasz Dziennik” 15.09.2011, s. 10; M. Pabis, *Polski Doktor Kościoła?* [św. Faustyna Kowalska], „Nasz Dziennik” 03.10.2014, s. 11.

36 M. Bochenek, *Mistrzynie Kościoła*, „Nasz Dziennik” 3–4.10.2020, s. 9.

37 G. Starzak, *Św. Faustyna polskim doktorem Kościoła?*, „Dziennik Polski” 6.10.2014, s. A7.

38 Zob. przypis 12 w tym artykule.

Skupmy się więc przede wszystkim na tym wymogu, którym jest „*eminens doctrina*”, to jest doniosłość nauki czy doktryny kandydata, jaka – w myśl poczynionych wcześniej rozważań – tkwi w ich prawowierności, czyli zgodności jego nauczania z oficjalną wykładnią „*depositum fidei*” dokonywaną przez Urząd Nauczycielski Kościoła, a nadto w powszechnej recepcji tejże doktryny i znajomości jej w całym Kościele oraz w wywieraniu przez nią zbawczego wpływu na jego życie, czyli na uświęcenie Ludu Bożego. Co więcej, doktryna ta winna przenikać także do dokumentów Magisterium Ecclesiae i wzbudzać zainteresowanie teologów. Kolejną cechą doniosłości doktryny, wymaganej od kandydatów do przyznania tytułu Doktora Kościoła, jest jej ustawiczna aktualność, wykraczająca poza kryteria i problemy czasu i miejsca, w których powstała. To właśnie ta ponadczasowość sprawia, że posiada zdolność oddziaływania na ludzi wszystkich czasów, ułatwiając Kościołowi zabieranie głosu, dawanie wskazówek i uświęcanie chrześcijan dziś i jutro. W końcu „*eminens doctrina*” kandydatów winna wносить pewne „*novum*” do nauki chrześcijańskiej, a więc – innymi słowy – zwracać uwagę na którąś z tajemnic naszej wiary czy nadprzyrodzonej rzeczywistości, która była zapomniana lub źle interpretowana.

Analizując więc wymóg doniosłości doktryny św. Faustyny, zwłaszcza pierwszy jego aspekt, jakim jest prawowierność, czyli zgodność orędzia świętej z Łagiewnik z oficjalną wykładnią „*depositum fidei*” dokonywaną przez Urząd Nauczycielski, chcemy przypomnieć, że także ten aspekt został przeanalizowany i stwierdzony podczas procesu kanonizacyjnego, gdyż jej spuścizna pisarska została poddana analizie teologów-cenzorów, którzy nie znaleźli w niej niczego „*contra fidem et mores*”³⁹, a Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych wydała stosowny dekret w tej sprawie⁴⁰.

39 *Zob. Iudicium prioris Theologi censoris*, w: Cracovien. Canonizationis Servae Dei Faustinae Kowalska instituti sororum B. V. M. a Misericordia (1905–1938). *Positio super virtutibus*, vol. 2, Roma 1991, s. 5–64; *Iudicium alterius Theologi Censoris super scriptis eidem Servae Dei tributis*, w: Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum, Cracovien. Beatificationis et Canonizationis Servae Dei Faustinae Kowalska Instituti Sororum B. M. V. a Misericordia (1905–1938). *Positio super scriptis*, Roma 1980, s. 65–550.

40 *Decretum super revisione scriptorum*, w: Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum, Cracovien. Beatificationis et Canonizationis Servae Dei Faustinae Kowalska Instituti Sororum B. M. V. a Misericordia (1905–1938), s. 557.

W odniesieniu natomiast do powszechnej znajomości nauczania św. Faustyny w całym Kościele i do wywierania przez nie zbawczego wpływu na jego życie, to jest na uświęcenie Ludu Bożego, zacytujmy słowa Marii Elżbiety Siepak ZMBM, wypowiedziane podczas przywoływano już wielogłosu. Po stwierdzeniu, że św. siostra Faustyna należy do najbardziej znanych współcześnie świętych, oddziałujących na życie wierzących, prelegentka powiedziała:

Orędzie Miłosierdzia, które Pan Jezus przekazał Kościołowi i światu przez tę Apostołkę Bożego Miłosierdzia dotarło na wszystkie kontynenty. Dzisiaj chyba nie ma kraju, w którym nie byłoby obrazu Jezusa Miłosiernego; w dniu kanonizacji Ojciec Święty Jan Paweł II wprowadził do kalendarza liturgicznego całego Kościoła święto Bożego Miłosierdzia; koronkę do Miłosierdzia Bożego, podyktowaną przez Jezusa w języku polskim—jak całe orędzie zapisane w *Dzienniczku* Siostry Faustyny—odmawiają ludzie nawet w językach plemiennych na małych wyspach na oceanach. Coraz większą popularność zdobywa modlitwa w chwili konania Jezusa na krzyżu (Godzina Miłosierdzia—15:00) i nieustannie rośnie jeden z największych ruchów kościelnych—Apostolski Ruch Bożego Miłosierdzia zrodzony z charyzmatu i doświadczenia mistycznego św. Faustyny, który kontynuuje jej misję głoszenia światu miłosiernej miłości Boga poprzez czyn, słowo, modlitwę, a przede wszystkim przez świadectwo życia w duchu całkowitego zaufania Bogu (pełnienia jego woli) i miłosierdzia względem bliźnich⁴¹.

Wpływ orędzia św. Faustyny na życie Kościoła jest czymś oczywistym. Już zapowiedziała to ona sama w swoim *Dzienniczku* (281) mówiąc, że jej posłannictwo nie skończy się ze śmiercią, ale dopiero się zacznie, co w dniu beatyfikacji przypomniał św. Jan Paweł II:

I tak się stało. Misja Siostry Faustyny trwa i przynosi zadziwiające owoce. W jakże przedziwny sposób jej nabożeństwo do Jezusa Miłosiernego toruje sobie drogę w świecie i zdobywa tyle ludzkich serc! Jest to niewątpliwie jakiś znak czasów—znak naszego XX wieku⁴².

⁴¹ Doktorzy Kościoła, red. S. T. Prażkiewicz, s. 120–121.

⁴² Jan Paweł II, Homilia, 18.04.1993, „L'Osservatore Romano” wersja polska 5–6 (1993), s. 14.

Warto zaznaczyć, że św. Jan Paweł II nazwał Dzienniczek św. Faustyny „jakby Ewangelią miłosierdzia” pisaną w perspektywie XX wieku⁴³.

Nie znajdujemy też trudności, aby wykazać, jak „doniosła doktryna” św. Faustyny przenika także do dokumentów Magisterium i wzbudza zainteresowanie teologów. Właśnie w odniesieniu do Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, nawet nie cytując św. Jana Pawła II, papieża beatyfikacji i kanonizacji św. Faustyny, możemy wskazać gesty i wypowiedzi jego następców, to jest Benedykta XVI i Franciszka. Obaj nawiedzili Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach (Benedykt XVI – 27 maja 2006 roku i Franciszek – 30 lipca 2016 roku).

Nadto Benedykt XVI dziewięciokrotnie przywołał św. Faustynę w swoim nauczaniu, głównie – pięciokrotnie podczas niedzielnej modlitwy maryjnej, dwukrotnie na audiencjach generalnych, jeden raz podczas Eucharystii oraz jeden raz jako emeryt, w refleksji o św. Janie Pawle II⁴⁴.

Spójrzmy na wypowiedzi bezpośredniego następcy św. Jana Pawła II z niedzielnych spotkań z wiernymi na modlitwie maryjnej. Pierwsza miała miejsce w Niedzielę Miłosierdzia 23 kwietnia 2006 roku, kiedy Benedykt XVI powiedział, że niedziela ta została ustanowiona przez św. Jana Pawła II, który uczynił to „doceniając duchowe doświadczenie prostej zakonniczcy, św. Faustyny Kowalskiej [...]. Opatrzność zrządziła, że umarł on dokładnie w wigilię tego dnia, powierzając się Bożemu miłosierdziu”⁴⁵. Szerzej wątek ten papież rozwinął dwa lata później:

Podczas Jubileuszu Roku 2000 umiłowany sługa Boży Jan Paweł II ogłosił, że niedziela po Wielkanocy, zwana Niedzielą Białą („in Albis”), będzie w całym Kościele nazywana także Niedzielą Miłosierdzia Bożego. Zbiegło się to z kanonizacją Faustyny Kowalskiej, prostej polskiej zakonniczcy, urodzonej w 1905 r.,

43 Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość*, Kraków 2005, s. 61.

44 Z okazji przypadającej 18 maja 2020 roku setnej rocznicy urodzin św. Jana Pawła II, Benedykt XVI upublicznił 4 maja tegoż roku swoje wspomnienie o nim, podkreślając jego zauroczenie siostrą Faustyną i orędziem Bożego Miłosierdzia. Zob. Benedetto XVI, Giovanni Paolo II non è un rigorista morale, <https://episkopat.pl/doc/184249.benedetto-xvi-giovanni-paolo-ii-non-e-un-rigorista-morale-ha-indicato-la-misericordia-di-dio> (19.01.2025).

45 Benedykt XVI, *Tajemnica miłosiernej miłości Boga. Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański*, 23.04.2006, „L'Osservatore Romano” wersja polska 8 (2006), s. 40.

a zmarłej w 1938 r., gorliwej posłanniczki Jezusa Miłosiernego. [...] Jak siostra Faustyna, również Jan Paweł II stał się apostołem miłosierdzia Bożego. Niezapomniany sobotni wieczór 2 kwietnia 2005 r., kiedy zamknął oczy na tym świecie, był właśnie wigilią II Niedzieli Wielkanocnej, i wiele osób zwróciło uwagę na ten szczególnie zbieg okoliczności. [...] Jego przesłanie, podobnie jak przesłanie św. Faustyny, wskazuje zatem na oblicze Chrystusa – najwyższe objawienie miłosierdzia Boga⁴⁶.

Pamiętne są słowa papieża Benedykta XVI wypowiedziane po modlitwie Anioł Pański 28 września 2008 roku, to jest w dniu beatyfikacji ks. Michała Sopoćki:

W szczególnie sposób pozdrawiam dzisiaj uczestników odbywającej się w Polsce, w Białymstoku, beatyfikacji sługi Bożego, ks. Michała Sopoćki, spowiednika i przewodnika duchowego św. Faustyny Kowalskiej. Za jego sugestią w znanym *Dzienniczku* opisała ona swoje doświadczenia mistyczne i objawienia Jezusa Miłosiernego. Także dzięki jego staraniom został namalowany i przekazany światu znany obraz z napisem „Jezu ufam Tobie”⁴⁷.

Zawołanie św. Faustyny „Jezu ufam Tobie” papież przywołał także podczas modlitwy *Regina Caeli* w Niedzielę Miłosierdzia 19 kwietnia 2009 roku, a w roku następnym, kiedy przypadała ona 11 kwietnia, przypomniał, że to „Jan Paweł II zadedykował tę niedzielę Bożemu Miłosierdziu, przy okazji kanonizacji siostry Marii Faustyny Kowalskiej”. Papież nawiązał ponadto do katastrofy smoleńskiej:

Z głębokim bólem przyjąłem wiadomość o tragicznej śmierci pana Lecha Kaczyńskiego, prezydenta Polski, jego małżonki i osób towarzyszących. Zginęli w drodze do Katynia, miejsca kaźni tysięcy polskich oficerów, zamordowanych siedemdziesiąt lat temu. Wszystkich polecam miłosiernemu Panu życia. Czynie

⁴⁶ Benedykt XVI, *Nie ma innego źródła nadziei jak miłosierdzie Boga*. Rozważanie przed modlitwą *Regina Caeli*, 30.03.2008, „L'Osservatore Romano” wersja polska 4 (2008), s. 32.

⁴⁷ Benedykt XVI, *Pokora i prostota Jana Pawła I*. Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański, 28.09.2008, „L'Osservatore Romano” wersja polska 10–11 (2008), s. 59.

to, jednocząc się z pielgrzymami zgromadzonymi w sanktuarium w Łagiewnikach i czcicielami Miłosierdzia Bożego na całym świecie⁴⁸.

Dwukrotnie Benedykt XVI przywołał św. Faustynę podczas audiencji generalnych. W dniu 31 maja 2006 roku, wróciwszy z pielgrzymki apostolskiej do Polski, wspominał:

Dalszy etap – sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach – dał mi sposobność, by z mocą potwierdzić, że jedynie Boże miłosierdzie oświeca tajemnicę człowieka. W klasztorze znajdującym się w pobliżu tego sanktuarium siostra Faustyna Kowalska, kontemplująca jaśniejące rany zmartwychwstałego Chrystusa, otrzymała przesłanie ufności dla ludzkości, przesłanie miłosierdzia Bożego, które Jan Paweł II przekazywał i objaśniał i które jest rzeczywiście zasadniczym orędziem dla naszych czasów: miłosierdzie jako Boża granica dla zła świata⁴⁹.

A na audiencji generalnej 30 maja 2012 roku, pozdrawiając polską młodzież przed spotkaniem lednickim, podkreślił:

Drodzy młodzi przyjaciele, przewodnią myśl tego wydarzenia: „Miłość Cię znajduje!” pragniecie zgłębiać poznając orędzie Jezusa Miłosiernego spisane przez św. Faustynę w Dzienniczku, który otrzymacie, przez modlitwę, adorację, spowiedź i Eucharystię. Życzę, by zapłonął w was ogień Bożego Miłosierdzia, by przemieniał serca młodych w całym świecie, napełnił was pokojem, mocą i nadzieją. W obliczu Jezusa Miłosiernego znajdujcie odpowiedź na wasze pytania, niepokoję i wizję szczęścia⁵⁰.

Benedykt XVI zechciał nadto przewodniczyć Mszy Świętej w trzecią rocznicę śmierci Jana Pawła II, 2 kwietnia 2008 roku. W wygłoszonej

48 Benedykt XVI, *Bogactwo miłosierdzia i dobroci Boga*. Rozważanie przed modlitwą Regina Caeli, 11.04.2010, „L'Osservatore Romano” wersja polska 6 (2010), s. 47.

49 Benedykt XVI, *Aby Europie i światu nie zabrakło waszego świadectwa*, Audiencja generalna po podróży w Polsce, 31.05.2006, „L'Osservatore Romano” wersja polska 6 (2006), s. 4–5.

50 Benedykt XVI, *Bóg pociesza w strapieniu*. Katecheza podczas audiencji generalnej, 30.05.2012, „L'Osservatore Romano” wersja polska 7–8 (2012), s. 46.

homilii pozdrowił uczestników pierwszego Światowego Kongresu o Bożym Miłosierdziu w Łagiewnikach i podkreślił, że Jan Paweł II

pragnął, by orędzie miłosiernej miłości Boga dotarło do wszystkich ludzi, i wzywał wiernych, aby byli jego świadkami. Dlatego też postanowił wynieść do chwały ołtarzy siostrę Faustynę Kowalską, prostą zakonnicę, która na mocy tajemniczego planu Boga stała się proroczą głosicielką Bożego miłosierdzia. [...] „Nie ma dla człowieka innego źródła nadziei, jak miłosierdzie Boga”⁵¹.

Po raz ostatni Benedykt XVI przywołał św. Faustynę jako papież emeryt, 4 maja 2020 roku, z okazji zbliżającej się rocznicy stulecia urodzin św. Jana Pawła II. W swoim wspomnieniu napisał, że „Jan Paweł II był od początku pod dużym wrażeniem orędzia krakowskiej zakonnicy Faustyny Kowalskiej, która przedstawiała miłosierdzie Boże jako istotne centrum całej chrześcijańskiej wiary i pragnęła ustanowienia jego święta”⁵². I opowiedziawszy procedurę ustanowienia tegoż święta, dodał:

Gdy Jan Paweł II wydał ostatnie tchnienie na tym świecie, było akurat po pierwszych niesporach święta Miłosierdzia Bożego. Rozjaśniło to godzinę jego śmierci: światło miłosierdzia Bożego rozbłysło nad jego konaniem jako krzepiące orędzie. W swojej ostatniej książce *Pamięć i tożsamość*, która ukazała się prawie w przeddzień jego śmierci, papież raz jeszcze pokrótce przedstawił orędzie Bożego miłosierdzia. Wskazuje w niej, że siostra Faustyna zmarła jeszcze przed okropieństwem drugiej wojny światowej, ale przekazała już odpowiedź Pana na te potworności. „Zło nie odnosi ostatecznego zwycięstwa! Tajemnica paschalna potwierdza, że ostatecznie zwycięskie jest dobro; że życie odnosi zwycięstwo nad śmiercią; że nad nienawiścią tryumfuje miłość”⁵³.

⁵¹ Benedykt XVI, Homilia Znak i świadectwo zmartwychwstałego Chrystusa, 02.04.2008, „L'Osservatore Romano” wersja polska 5 (2008), s. 18.

⁵² Benedykt XVI, List na stulecie urodzin Świętego Papieża Jana Pawła II, 18.05.2020, <https://diecezja.pl/aktualnosci/benedykt-xvi-w-janie-pawle-ii-uwidocznilysie-nam-wszystkim-moc-i-dobroc-boga/> (19.01.2025).

⁵³ Benedykt XVI, List na stulecie urodzin Świętego Papieża Jana Pawła II, 18.05.2020, <https://diecezja.pl/aktualnosci/benedykt-xvi-w-janie-pawle-ii-uwidocznilysie-nam-wszystkim-moc-i-dobroc-boga/> (19.01.2025).

Papież Franciszek wielokrotnie mówił o św. Faustynie. Z okazji audycji jubileuszowej 20 lutego 2016 roku, podczas Nadzwyczajnego Jubileuszu Miłosierdzia, zacytował słowa Jezusa zanotowane w Dzienniczku: „Córko moja, patrz w miłosierne serce moje i odbijaj litość jego we własnym sercu i czynie, abyś i ty, która głosisz światu miłosierdzie moje, sama nim płonęła”⁵⁴. Ponadto w orędziu z 27 lutego 2017 roku na 32. Światowy Dzień Młodzieży, wspomniał przesłanie św. Jana Pawła II i św. Faustyny, apostołów Bożego Miłosierdzia, zachęcając młodych, aby dawali konkretną odpowiedź na wyzwania naszych czasów⁵⁵.

W 20. rocznicę kanonizacji siostry Faustyny, w Niedzielę Miłosierdzia, 19 kwietnia 2020 roku, papież zechciał celebrować Eucharystię i wygłosić homilię w kościele Ducha Świętego in Sassia w Rzymie, który św. Jan Paweł II w 1993 roku ustanowił Centrum Duchowości Bożego Miłosierdzia. Franciszek zacytował obszernie fragmenty Dzienniczka i zaprosił do bycia głosicielami miłosierdzia⁵⁶. Do kościoła Ducha Świętego papież przybył z celebrą w Niedzielę Miłosierdzia także rok później, 11 kwietnia 2021 roku. Była to jednak Msza Święta prywatna⁵⁷, z racji pandemii i spowodowanych przez nią ograniczeń.

Uwadze Ojca Świętego nie umknął fakt 90. rocznicy pierwszego objawienia Jezusa Miłosiernego siostrze Faustynie, którego doświadczyła 22 lutego 1931 roku w Płocku. Z tej okazji Franciszek napisał 15 lutego 2021 roku list do biskupa płockiego Piotra Libery. Zapewnił o swym duchowym uczestnictwie w obchodach tej doniosłej rocznicy i wyraził radość, „że to szczególne wydarzenie jest już znane w świecie i pozostaje żywe

54 Franciszek, Nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia. Audycja generalna, 20.02.2016, https://www.vatican.va/content/francesco/it/audiences/2016/documents/papa-francesco_20160220_udienza-giubilare.html (27.01.2025). Zob. F. Kowalska, Dzienniczek. Miłosierdzie Boże w duszy mojej, Kraków 2015, 1688.

55 Franciszek, Wielkie rzeczy uczynił mi Wszechmocny (Łk 1,49). Orędzie na XXXII Światowy Dzień Młodzieży 2017 r., https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/youth/documents/papa-francesco_20170227_messaggio-giovani_2017.html (19.01.2025).

56 Franciszek, Homilia w Niedzielę Bożego Miłosierdzia, Kościół Ducha Świętego in Sassia, 19.04.2020, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2020/documents/papa-francesco_20200419_omelia-divinamisericordia.html (20.01.2025).

57 Divina Misericordia, il Papa: nelle nostre cadute il Signore “vede figli da rialzare”, <https://www.vaticannews.va/it/chiesa/news/2021-04/festa-divina-misericordia-papa-francesco-santuario-bart.html> (20.01.2025).

w sercach wiernych”⁵⁸. Ponadto do kwestii rocznicy papież powrócił w przemówieniu podczas niedzielnego spotkania z wiernymi na modlitwie Anioł Pański 21 lutego 2021 roku, to jest w samą jej wigilię. Swoje słowa papież zakończył wezwaniem: „Jezu ufam Tobie!”⁵⁹.

Świętą Faustynę papież wspominał też podczas audyencji generalnej 5 października 2022 roku, mówiąc:

Dziś wspominamy w liturgii św. Faustynę Kowalską. Za jej pośrednictwem Bóg pouczył świat, aby szukał ocalenia w Jego miłosierdziu. Pamiętajmy o tym zwłaszcza dzisiaj, myśląc szczególnie o toczącej się wojnie w Ukrainie⁶⁰.

Warto jeszcze przywołać mające szczególny ciężar gatunkowy odniesienie papieża do myśli św. Faustyny i zacytowanie jej Dzienniczka w ważnych swoją rangą dokumentach papieskich, jakimi są adhortacja apostolska *Gaudete et exsultate* i encyklika *Dilexit nos*. Co istotne, w adhortacji *Gaudete et exsultate* słowa zapisane przez świętą w Dzienniczku papież postawił na równi ze słowami Nowego Testamentu, dokładniej Listu do Efezjan i Ewangelii według św. Łukasza. Zacytujmy:

Krótko mówiąc, Chrystus „jest naszym pokojem” (Ef 2, 14), przyszedł, aby „nasze kroki zwrócić na drogę pokoju” (Łk 1, 79). Powiedział św. Faustynie Kowalskiej, że „Nie znajdzie ludzkość uspokojenia, dopokąd się nie zwróci z ufnością do miłosierdzia Mojego” (*Dzienniczek*, 300). Nie popadajmy zatem w pokusę poszukiwania pewności w sukcesach, w pustych przyjemnościach, w posiadaniu, w panowaniu nad innymi lub w wizerunku społecznym⁶¹.

Papież zechciał też nawiązać do św. Faustyny w encyklice *Dilexit nos*, w której czytamy:

58 Franciszek, List do biskupa plockiego Piotra Libery z okazji 90. rocznicy pierwszego objawienia Jezusa Miłosierznego św. siostrze Faustynie Kowalskiej, <https://www.faustinum.pl/pl/list-papieza-franciszka-z-okazji-90-rocznicy-objawienia-jezusa-milosierznego/> (20.01.2025).

59 Franciszek, Anioł Pański, 21.02.2021, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/angelus/2021/documents/papa-francesco_angelus_20210221.html (20.01.2025).

60 Franciszek, Audyencja generalna, 05.10.2022, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/audiences/2022/documents/20221005-udienza-generale.html> (20.01.2025).

61 Franciszek, Adhortacja apostolska *Gaudete et exsultate*, 19.03.2018, 121.

Chciałbym przypomnieć również doświadczenia św. Faustyny Kowalskiej, które na nowo ożywiają nabożeństwo do Serca Chrystusa, mocno akcentując chwalebne życie Zmartwychwstałego i Boże miłosierdzie⁶².

Wątek przesłania św. Faustyny w encyklice ujawnia się także wówczas, gdy papież mówi o miłości i ufności, odsyłając w przypisie do Dzienniczka świętej. Stwierdza, że „najpopularniejsza modlitwa, skierowana jak strzała do Serca Chrystusa, brzmi po prostu: «Ufam Tobie». Nie potrzeba innych słów”⁶³.

W odniesieniu do kolejnego wymogu stawianego doktrynie kandydatów do tytułu Doktora Kościoła – to jest jej do wpływu na refleksję teologiczną – widzimy, jak wyraźnie kryterium to zostaje spełnione: Dzienniczek apostołki Bożego Miłosierdzia postrzegany jest jako „locus theologicus”⁶⁴. Na uniwersytetach katolickich, wydziałach teologicznych i innych uczelniach powstało na całym świecie setki prac magisterskich, doktorskich, różnych opracowań i referatów przygotowywanych na niezliczone sesje i sympozja. Biskup Kazimierz Romaniuk stwierdził, że Dzienniczek siostry Faustyny

może uchodzić za swojego rodzaju dodatkowe źródło dla teologii wyraźnie ją wzbogacając [...]. Może się okazać szczególnie pożyteczny przy nowych opracowaniach soteriologii dogmatycznej, pragnącej wskazać wyraźniej niż dotychczas na miłosierdzie i miłość [...] jako źródło i rację ostateczną zbawienia⁶⁵.

Wielką popularnością cieszą się kongresy Miłosierdzia Bożego organizowane na wszystkich szczeblach: diecezjalnym, krajowym, międzynarodowym, kontynentalnym i światowym. Gromadzą one zarówno na płaszczyźnie duszpasterskiej, jak i naukowej, pasterzy Kościoła, teologów oraz setki i tysiące wiernych, których fascynuje tajemnica miłosierdzia Bożego oraz św. siostra Faustyna, jej osoba i orędzie. W 2011 roku arcybiskup krakowski, kard. Stanisław Dziwisz, powołał

62 Franciszek, Encyklika Dilexit nos, 24.10.2024, 149.

63 Franciszek, Encyklika Dilexit nos, 90.

64 A. Molé, Il „Diario” di santa Faustina Kowalska come „locus theologicus” della teologia sistematica, Roma 2023.

65 K. Romaniuk, Biblijny traktat o Miłosierdziu, Ząbki 1994, s. 234.

Międzynarodową Akademię Miłosierdzia, która – jak czytamy w Statucie – jest „instytucją kościelną Archidiecezji Krakowskiej, połączoną z Sanktuarium Bożego Miłosierdzia i współpracującą z Uniwersytetem Papieskim Jana Pawła II w Krakowie”⁶⁶. Jednym z zadań Akademii jest „przygotowanie teologicznego zaplecza do ogłoszenia św. s. Faustyny Kowalskiej Doktorem Kościoła”⁶⁷.

Nie sposób przywołać obszernej światowej bibliografii dotyczącej głębi teologicznego przesłania św. Faustyny⁶⁸. Chcielibyśmy jednak wskazać przynajmniej te tytuły, które dotyczą tematyki wpisania jej w poczet Doktorów Kościoła. Ukazały się pierwsze artykuły na ten temat pióra ks. prof. Henryka Wejmana (dziś biskupa). Autor podejmuje w nich próbę konfrontacji kryteriów eklesjalnych z dziedzictwem, jakie pozostawiła siostra Faustyna⁶⁹. Tematykę podjęła również dr Anna Nicola Tokarska CSSJ⁷⁰, a przede wszystkim ks. prof. Jan Machniak, rektor Międzynarodowej Akademii Bożego Miłosierdzia, uczestnik wielu sympozjów i kongresów w skali międzynarodowej⁷¹. Szczególnie aktywnym jest Narodowe Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Stockbridge w Stanach Zjednoczonych, które promuje duchowość św. Faustyny i wspiera

66 Statut Międzynarodowej Akademii Bożego Miłosierdzia w Krakowie, <https://www.gosc.pl/doc/1131420.Statut-Miedzynarodowej-Akademii-Bozego-Milosierdzia-w-Krakowie> (24.01.2025).

67 Św. Faustyna Doktorem Kościoła?, <https://www.gosc.pl/doc/1132048.Sw-Faustyna-Doktorem-Kosciola> (24.01.2025).

68 Bibliografia czasopism za lata 1996–2000, <https://www.faustyna.pl/zmbm/blog/category/bibliografia/page/2/> (24.01.2025).

69 H. Wejman, Możliwości ogłoszenia siostry Faustyny Kowalskiej Doktorem Kościoła, „Colloquia Theologica Ottoniana” (2005) nr 1, s. 119–129; zob. „Orędzie Miłosierdzia” (2005) nr 55, s. 8–9; „Orędzie Miłosierdzia” (2005) nr 56, s. 8–9.

70 A. N. Tokarska, Święta siostra Faustyna doktorem Kościoła?, „Roczniki Teologiczne” 52 (2005) z. 5, s. 107–126.

71 Wskazujemy chociażby niektóre artykuły w językach obcych: *The idea of divine mercy in the private visions of S. Faustina Kowalska in the context of the recent theology*, „Analecta Cracoviensia” 33 (2001), s. 433–450; *Il contesto dell’esperienza mistica di Santa Suor Faustina Kowalska*, „Analecta Cracoviensia” 35 (2003), s. 69–177; *La devoción a la Divina Misericordia segun Santa Faustina Kowalska*, „Analecta Cracoviensia” 47 (2015), s. 25–40, a nadto: Święta Faustyna doktorem Kościoła?, „Orędzie Miłosierdzia” (2012) nr 81, s. 6–7. Całościowy wykaz publikacji można znaleźć na: <https://janmachniak.pl/> (24.01.2025).

inicjatywę ogłoszenia jej Doktorem Kościoła⁷². Nie sposób nie przywołać z tegoż ośrodka książek Roberta Stackpole’a, pastora anglikańskiego, który w 1994 roku przeszedł na katolicyzm⁷³.

Nie możemy też nie przywołać książki *Czy święta Faustyna i św. Jan Paweł II zostaną doktorami Kościoła?*⁷⁴, w której autorzy – Andrzej Napiórkowski OSPPE i Paweł Warchoł OFMConv – sugerują, by starać się o przyznanie tego tytułu nie tylko św. siostrze Faustynie, ale także św. Janowi Pawłowi II, apostołom Bożego Miłosierdzia, gdyż to oni – jak nikt w historii Kościoła – sprawili, że tajemnica Miłosierdzia Bożego zaświeciła w nim nowym blaskiem⁷⁵.

Ostatnie kryterium „doniosłości doktryny” kandydatów do otrzymania godności Doktora Kościoła utożsamiane jest z pewnym „novum”, jakie ich nauczanie winno wносить do refleksji teologicznej. Ich orędzie – innymi słowy – winno zwracać uwagę na którąś z tajemnic naszej wiary czy nadprzyrodzonej rzeczywistości, które były zapomniane lub błędnie interpretowane. Nietrudno jest wskazać do „novum” w przypadku świętej z Łagiewnik. W epoce, w której przyszło jej żyć, epoce naznaczonej duchowością jansenizmu, często deformującą oblicze Boga poprzez przedstawienie Go jednostronnie jako surowego Sędziego – św. Faustyna, dzięki swemu rozmodleniu i otwartości na słowa Jezusa, który jest pełnią Objawienia, odkryła prawdziwe, ojcowskie i miłosierne oblicze Boga: największy Boży przymiot, jakim jest Jego Miłosierdzie, którego tak bardzo potrzebuje współczesny człowiek i świat.

72 Toward a New Doctor of the Church: Saint Maria Faustina Kowalska, <https://www.the-divinemercy.org/articles/toward-new-doctor-church-saint-maria-faustina-kowalska-o> (24.01.2025).

73 Jak chociażby: *Divine Mercy: The Heart of the Gospel*, Stockbridge 1999 (Essay from the first North American academic symposium on Divine Mercy); *Jesus, Mercy Incarnate*, Stockbridge 2000; *Pillars of Fire in My Soul: The Spirituality of St. Faustina*, Stockbridge, 2003; *Divine Mercy: A Guide from Genesis to Benedict XVI*, Stockbridge 2009; *Saint Faustina: Doctor of Divine Mercy; a Contribution to the Cause for Declaring St. Maria Faustina Kowalska a „Doctor of the Church”*, Stockbridge 2025.

74 A. Napiórkowski, P. Warchoł, *Czy święta Faustyna i św. Jan Paweł II zostaną doktorami Kościoła?*, Niepokalanów 2013.

75 Książka ukazała się także w wersji włoskiej i angielskiej: *Santa Faustina e san Giovanni Paolo II, i santi polacchi Apostoli della Divina Misericordia saranno proclamati Dottori della Chiesa?*, Roma 2015; *Will St. Faustina and St. John Paul II become Doctors of the Church? Polish Saints and Apostles of Divine Mercy*, Kraków 2017.

Zauważmy w końcu, że przykład św. Faustyny wpisuje się doskonale w posoborową wizję instytucji Doktorów Kościoła, która uwzględnia kobiety w wyborze do tej godności (wcześniej pomijane) i podkreśla duchowy, a zarazem mistyczny aspekt tytułu Doktora Kościoła jako skutku działania Ducha Świętego, który „wieje kędy chce” (J 3, 8). Patrząc na św. Faustynę, dostrzegamy w niej charyzmat wiedzy wlanej, będącej owocem nie wykształcenia teologicznego (co było tak ważne w ukierunkowaniu przedsoborowym), ale owocem współpracy z łaską, dającą głębię nadprzyrodzonego poznania spraw Bożych.

Orędzie św. Faustyny zachowuje ustawiczną aktualność. Ludzkość bowiem bardzo potrzebuje Bożego miłosierdzia, co stwierdził już św. Jan Paweł II w encyklice *Dives in misericordia*, pisząc, że świat „zwraca się do Boga miłosierdzia «wołaniem wielkim»”⁷⁶. Ta potrzeba jest ciągle aktualna, tym bardziej w naszych czasach, gdy dostrzegamy relatywizm moralny, uciemnienie, niepokój i niepewność jutra, przejawiające się w takich realiach jak pandemia, terroryzm, wojny czy groźba zagłady nuklearnej. Ponadto siostra Faustyna ukierunkowuje nas ku Maryi, Matce Miłosierdzia, i w swoim Dzienniczku kilkakrotnie nawiązuje do Ostrej Bramy w Wilnie – Sanktuarium Matki Miłosierdzia, gdzie obraz Jezusa Miłosiernego był po raz pierwszy wystawiony do publicznej czci wiernych⁷⁷. Najświętsza Dziewica Maryja, wyśpiewująca w *Magnificat* miłosierdzie Boże z pokolenia na pokolenie, sprawia, że – jak napisał św. Jan Paweł II – ludzie „miłosierną miłość najlepiej przyjmują ze strony Matki”⁷⁸.

Zakończenie

„Doktorzy – napisał we wstępie do książki Jeana Huscenota cytowany już o. Pierre Petit – nie odsłaniają całej istoty ewangelicznego orędzia, lecz są raczej pomostem ku nowym drogom, które nie tyle nam wskazują, ile pozostawiają do odkrycia pod kierunkiem naszego jedynego Nauczyciela – Ducha Świętego. Nie zmuszają nas do wyruszenia w drogę, ani nami nie sterują, lecz są drogowskazem, który zachęca nas do

⁷⁶ Jan Paweł II, Encyklika *Dives in misericordia*, 15.

⁷⁷ F. Kowalska, *Dzienniczek*, 89. Zob. także: F. Kowalska, *Dzienniczek*, 417, 529.

⁷⁸ Jan Paweł II, Encyklika *Dives in misericordia*, 9.

wędrowania i do osiągnięcia celu. Zapraszają nas w podróż, do przeżycia przygody. Mówią nam: «Nie bójcie się! Poczujcie udeptane drogi, podnieście żagle!» – tak jak Jezus mówiący do Piotra: «Wypłyn na głębie!» (Łk 5,4). Pokazują nam Jezusa. [...] Jest to Jezus odkrywany zawsze na nowo, o milionach twarzy, jedyny i dla każdego”⁷⁹.

Święta Faustyna Kowalska też odkryła „swojego” Jezusa – miłosiernego Jezusa – i zaufawszy Mu bez reszty: „Jezu ufam Tobie!”, doświadczyła Jego miłosierdzia. Tym doświadczeniem i orędziem Miłosierdzia, które – wraz z Miłością – jest największym przymiotem Bożym, dzieli się dziś z całą ludzkością. Kościół, który poprzez głos św. Jan Pawła II i jego następców potwierdził to orędzie, sam zanurza się w oceanie Bożego Miłosierdzia i zachęca także nas, byśmy czynili podobnie i głosili to Boże Miłosierdzie całemu światu („miej miłosierdzie dla nas i świata całego”). Czyż więc Kościół, który tak bardzo ubogaciła swoją „*insignis vitae sanctitatem*” i swoją, zdobytą na kolanach, „*doctrinam eminentem*”, nie zechce przyozdobić jej najwyższym tytułem i zaliczyć ją w poczet „*Ecclesiae Doctorum*”? „Oby tak się stało!”.

Bibliografia

- Bar W., Doktor Kościoła, w: *Leksykon prawa kanonicznego*, red. M. Sitarz, Lublin 2019, s. 569–573.
- Benedetto XVI, Giovanni Paolo II non è un rigorista morale, <https://episkopat.pl/doc/184249.benedetto-xvi-giovanni-paolo-ii-non-e-un-rigorista-morale-ha-indicato-la-misericordia-di-dio> (19.01.2025).
- Benedykt XIV, *De servorum Dei beatificatione et beatorum canonizatione*, Città del Vaticano 2022.
- Benedykt XVI, Aby Europie i światu nie zabrakło waszego świadectwa, Audjencja generalna po podróży w Polsce, 31.05.2006, „L'Osservatore Romano” wersja polska 6 (2006), s. 4–5.
- Benedykt XVI, Bogactwo miłosierdzia i dobroci Boga. Rozważanie przed modlitwą Regina Caeli, 11.04.2010, „L'Osservatore Romano” wersja polska 6 (2010), s. 47.

⁷⁹ Za: J. Huscenot, *Doktorzy Kościoła*, s. 11.

- Benedykt XVI, Bóg pociesza w strapieniu. Katecheza podczas audiencji generalnej, 30.05.2012, „L'Osservatore Romano” wersja polska 7–8 (2012), s. 46.
- Benedykt XVI, Homilia Znak i świadectwo zmartwychwstałego Chrystusa, 02.04.2008, „L'Osservatore Romano” wersja polska 5 (2008), s. 18.
- Benedykt XVI, List na stulecie urodzin Świętego Papieża Jana Pawła II, 18.05.2020, <https://diecezja.pl/aktualnosci/benedykt-xvi-w-janie-pawle-ii-uwidoczniły-sie-nam-wszystkim-moc-i-dobroc-boga/> (19.01.2025).
- Benedykt XVI, Nie ma innego źródła nadziei jak miłosierdzie Boga. Rozważanie przed modlitwą Regina Caeli, 30.03.2008, „L'Osservatore Romano” wersja polska 4 (2008), s. 32.
- Benedykt XVI, Pokora i prostota Jana Pawła I. Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański, 28.09.2008, „L'Osservatore Romano” wersja polska 10–11 (2008), s. 59.
- Benedykt XVI, Tajemnica miłosiernej miłości Boga. Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański, 23.04.2006, „L'Osservatore Romano” wersja polska 8 (2006), s. 40.
- Betti U., A proposito del conferimento del titolo di Dottore della Chiesa, „Antoniano” 63 (1988), s. 278–291.
- Bibliografia czasopism za lata 1996–2000, <https://www.faustyna.pl/zmbm/blog/category/bibliografia/page/2/> (24.01.2025).
- Bochenek M., Mistrzynie Kościoła, „Nasz Dziennik” 3–4.10.2020, s. 9.
- Castellano Cervera J., „Eminens doctrina”. Un requisito necesario para ser doctor de la Iglesia, „Teresiano” 46 (1995), s. 3–21.
- Congregazione per la Dottrina della Fede, Norme di procedura e criteri dottrinali per il giudizio circa l'„eminens doctrina” dei Santi proposti come „Dottori della Chiesa”, Città del Vaticano 1996.
- Congregazione Plenaria dei Cardinali (31 marzo–1 aprile 1981) „in qua agendum erit de notis necessario inveniedis in Sanctis Scriptoribus ecclesiasticis ut titulo Doctoris decorari possint”, w: L. Porsi, Leggi della Chiesa su beatificazione e canonizzazione dall'anno 999 all'anno 2000, Roma 2006, s. 434–437 (Sussidi per lo studio delle Cause dei Santi, 9).
- Constitutio apostolica „Pastor Bonus” de Romanae Curiae nova ordinatione, „Acta Apostolicae Sedis” 80 (1988), s. 841–912.
- Criteri per dichiarare „uno” Dottore della Chiesa, „L'Osservatore Romano” 11.06.1981, s. 7.

- Danielski W., Doktor Kościoła, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 4, R. Łukaszyk, L. Bieńkowski, F. Gryglewicz, Lublin 1983, s. 34–36.
- Decretum super revisione scriptorum*, w: *Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum*, Cracovien. Beatificationis et Canonizationis Servae Dei Faustinae Kowalska Instituti Sororum B. M. V. a Misericordia (1905–1938), s. 557.
- Divina Misericordia, il Papa: nelle nostre cadute il Signore “vede figli da rialzare”, <https://www.vaticannews.va/it/chiesa/news/2021-04/festa-divina-misericordia-papa-francesco-santuario-bart.html> (20.01.2025).
- Doktorzy Kościoła, red. S. T. Praśkiewicz, Kraków 2015.
- Fiejdasz-Buczek L., Kanonizacja równoznaczna Hildegardy z Bingen i nadanie tytułu Doktora Kościoła, w: *Doktorzy Kościoła*, red. S. T. Praśkiewicz, Kraków 2015, s. 89–106.
- Fiejdasz-Buczek L., Święty Jan z Ávila — Doktor Kościoła, w: *Doktorzy Kościoła*, red. S. T. Praśkiewicz, Kraków 2015, s. 73–87.
- Franciszek, Adhortacja apostolska *Gaudete et exsultate*, 19.03.2018.
- Franciszek, Anioł Pański, 21.02.2021, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/angelus/2021/documents/papa-francesco_angelus_20210221.html (20.01.2025).
- Franciszek, Audiencja generalna, 05.10.2022, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/audiences/2022/documents/20221005-udienza-generale.html> (20.01.2025).
- Franciszek, Encyklika *Dilexit nos*, 24.10.2024.
- Franciszek, Homilia w Niedzielę Bożego Miłosierdzia, Kościół Ducha Świętego in Sassia, 19.04.2020, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2020/documents/papa-francesco_20200419_omelia-divinamisericordia.html (20.01.2025).
- Franciszek, List do biskupa płockiego Piotra Libery z okazji 90. rocznicy pierwszego objawienia Jezusa Miłosiernego św. siostrze Faustynie Kowalskiej, <https://www.faustinum.pl/pl/list-papieza-franciszka-z-okazji-90-rocznicy-objawienia-jezusa-milosierneho/> (20.01.2025).
- Franciszek, Nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia. Audiencja generalna, 20.02.2016, https://www.vatican.va/content/francesco/it/audiences/2016/documents/papa-francesco_20160220_udienza-giubilare.html (27.01.2025).

- Franciszek, Wielkie rzeczy uczynił mi Wszechmocny (Łk 1,49). Orędzie na XXXII Światowy Dzień Młodzieży 2017 r., https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/youth/documents/papa-francesco_20170227_messaggio-giovani_2017.html (19.01.2025).
- Groń R., Doktor Kościoła, w: *Leksykon duchowości katolickiej*, Lublin–Kraków 2002, s. 197–199.
- Groń R., Fenomen doktora Kościoła w historycznym rozwoju, w: *Duchowość na progu trzeciego tysiąclecia*, red. M. Chmielewski, Lublin 1999, s. 210–226.
- Guerrero van der Meijden J., Symbol tragedii: kryteria orzekania „*eminens doctrina*” w procedurach nadawania tytułu doktora Kościoła a dorobek Edyty Stein, w: *Dialog o człowieku w drodze do prawdy: Jan Paweł II – Edyta Stein – Roman Ingarden*, red. B. Dembińska, Wrocław 2020, s. 85–108.
- Huscenot J., Doktorzy Kościoła, Częstochowa 2002.
- Huscenot J., *Les Docteurs de l'Eglise*, Médiaspaul 1997.
- Istruzione della Congregazione delle Cause dei Santi sul conferimento del titolo di Dottore della Chiesa, w: *Le Cause dei Santi*, red. V. Criscuolo, C. Pelleggrino, R. J. Sarno, Città del Vaticano 2018, s. 629–637.
- Iudicium alterius Theologi Censoris super scriptis eidem Servae Dei tributis*, w: *Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum, Cracovien. Beatificationis et Canonizationis Servae Dei Faustinae Kowalska Instituti Sororum B. M. V. a Misericordia (1905–1938). Positio super scriptis*, Roma 1980, s. 65–550.
- Iudicium prioris Theologi Censoris*, w: *Cracovien. Canonizationis Servae Dei Faustinae Kowalska instituti sororum B. V. M. a Misericordia (1905–1938). Positio super virtutibus*, vol. 2, Roma 1991, s. 5–64.
- Jan Paweł II, Encyklika *Dives in misericordia*, 30.11.1980.
- Jan Paweł II, Homilia wygłoszona w dniu ogłoszenia św. Teresy od Dzieciątka Jezus Doktorem Kościoła, „*L'Osservatore Romano*” wersja polska 12 (1997), s. 38.
- Jan Paweł II, List apostolski *Divini amoris scientia*. Wydany z okazji ogłoszenia św. Teresy od Dzieciątka Jezus i Najświętszego Oblicza Doktorem Kościoła Powszechnego, „*L'Osservatore Romano*” 12 (1977), s. 29–36.
- Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość*, Kraków 2005.
- Kowalska F., *Dzienniczek. Miłosierdzie Boże w duszy mojej*, Kraków 2015.
- Machniak J., *Il contesto dell'esperienza mistica di Santa Suor Faustina Kowalska*, „*Analecta Cracoviensia*” 35 (2003), s. 69–177.

- Machniak J., *La devoción a la Divina Misericordia según Santa Faustina Kowalska*, „*Analecta Cracoviensia*” 47 (2015), s. 25–40.
- Machniak J., *Święta Faustyna doktorem Kościoła?*, „*Orędzie Miłosierdzia*” (2012) nr 81, s. 6–7.
- Machniak J., *The idea of divine mercy in the private visions of S. Faustina Kowalska in the context of the recent theology*, „*Analecta Cracoviensia*” 33 (2001), s. 433–450.
- Materiały z Sesji Naukowo-Pastoralnej Święta Edyta Stein Doktorem Kościoła?, red. W. Tochmański, Kraków 2003.
- McGinn B., *Doktorzy Kościoła. Trzydzieści trzy osoby, które kształtowały chrześcijaństwo*, Kraków 2012.
- McGinn B., *The Doctor of the Church: Thirty-three men and women who shaped christianity*, New York 1999.
- Molé A., *Il „Diario” di santa Faustina Kowalska come „locus theologicus” della teologia sistematica*, Roma 2023.
- Mucci G., *La concessione di titolo di dottore della Chiesa*, „*La Civiltà Cattolica*” (1997) nr 3540, s. 567–574.
- Napiórkowski A., Warchoń P., *Czy święta Faustyna i św. Jan Paweł II zostaną doktorami Kościoła?*, Niepokalanów 2013.
- Napiórkowski A., Warchoń P., *Santa Faustina e san Giovanni Paolo II, i santi polacchi Apostoli della Divina Misericordia saranno proclamati Dottori della Chiesa?*, Roma 2015.
- Napiórkowski A., Warchoń P., *St. Faustina and St. John Paul II become Doctors of the Church? Polish Saints and Apostels of Divine Mercy*, Kraków 2017.
- O’Collins G., Farugia E. G., *Zwięzły słownik teologiczny*, Kraków 1993.
- Ols D., *Presentation du Rapporteur*, w: *Congregatio de Causis Sanctorum, Urbis et Orbis. Concessionis tituli Doctoris Ecclesiae universalis S. Teresiae a Iesu Infante...*, Cabellione 1997, s. VII.
- Pabis M., *Polski Doktor Kościoła?*, „*Nasz Dziennik*” 3.10.2014, s. 11.
- Pabis M., *Św. Faustyna doktorem Kościoła?*, „*Nasz Dziennik*” 15.09.2011, s. 10.
- Petrusanti C., *Dottori della Chiesa. Donne e uomini esperti di Dio*, Torino, Cantalupa 2023.
- Porsi L., *Leggi della Chiesa su beatificazione e canonizzazione dall’anno 999 all’anno 2000*, Roma 2006 (Sussidi per lo studio delle Cause dei Santi, 9).

- Prądkiewicz S. T., „Eminens doctrina” św. Teresy od Dzieciątka Jezus – Doktora Kościoła, „Karmel” (1997) nr 4, s. 57–66.
- Prądkiewicz S. T., Teologia św. Teresy z Lisieux – Mądrość Miłości, „KAI-Biuletyn” (1997) nr 39, s. 30–31.
- Rahner K., Vorgrimler H., Mały słownik teologiczny, Warszawa 1987.
- Romaniuk K., Biblijny traktat o Miłosierdziu, Ząbki 1994.
- Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*.
- Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym *Dei Verbum*.
- Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska *Gaudium et spes*.
- Stackpole R., *Divine Mercy: A Guide from Genesis to Benedict XVI*, Stockbridge 2009.
- Stackpole R., *Divine Mercy: The Heart of the Gospel*, Stockbridge 1999 (Essay from the first North American academic symposium on Divine Mercy).
- Stackpole R., *Jesus, Mercy Incarnate*, Stockbridge 2000.
- Stackpole R., *Pillars of Fire in My Soul: The Spirituality of St. Faustina*, Stockbridge, 2003.
- Stackpole R., *Saint Faustina: Doctor of Divine Mercy; a Contribution to the Cause for Declaring St. Maria Faustina Kowalska a „Doctor of the Church”*, Stockbridge 2025.
- Starzak G., Św. Faustyna polskim doktorem Kościoła?, „Dziennik Polski” 6.10.2014, s. A7.
- Statut Międzynarodowej Akademii Bożego Miłosierdzia w Krakowie, <https://www.gosc.pl/doc/1131420.Statut-Miedzynarodowej-Akademii-Bozego-Milosierdzia-w-Krakowie> (24.01.2025).
- Św. Faustyna Doktorem Kościoła?, <https://www.gosc.pl/doc/1132048.Sw-Faustyna-Doktorem-Kosciola> (24.01.2025).
- Tokarska A. N., Święta siostra Faustyna doktorem Kościoła?, „Roczniki Teologiczne”, T. 52, z. 5 (2005), s. 107–126.
- Toward a New Doctor of the Church: Saint Maria Faustina Kowalska, <https://www.thedivinemercy.org/articles/toward-new-doctor-church-saint-maria-faustina-kowalska-o> (24.01.2025).
- Urbis et Orbis. Concessionis tituli doctoris s. Alphonsi Mariae de Ligorio, Fundatoris Congregationis SS. Redemptoris, „Acta Apostolicae Sedis” 6 (1870–1871), s. 289–320.

Urbis et Orbis. Positio super dubio: an Sanctis Martyribus titulus Doctoris Ecclesiae Universalis concedi possit, Roma 2008.

Wejman H., Możliwości ogłoszenia siostry Faustyny Kowalskiej Doktorem Kościoła, „Colloquia Theologica Ottoniana” (2005) nr 1, s. 119–129.

Wejman H., Doktor Kościoła?, „Orędzie Miłosierdzia” (2005) nr 55, s. 8–9.

Wodrazka P. B., Das Verfahren zur Erhebung eines Heiligen zum Kirchenlehrer, Sankt Ottilien 2015.